

Cronica

Fonoteca

Începînd o cronică a teatrului radiofonic la o oră cînd, din pricina televiziunii atotacaparatoare, multă lume* abandonează „scena invizibilă” (cea mai vastă, mai bogată-n texte și actori, mai elastică și cuprinzătoare dintre toate scenele posibile), mă simt îndemnat — asemeni unui avocat auto-angajat în favoarea unei cauze aparent pierdute — să notez cîteva din argumentele cele mai tari ale teatrului în cauză. Iar cel dinții și, poate, decisiv (și, oricum, atît de real încît devine evasimetafizic) îl constituie victoria asupra morții. Într-adevăr, Surisul cu care teatrul radiofonic își etalează celebra-i „fonotecă de aur”, alcătuită din drame și voci pe care nici teatrul „celălalt”, viu, nici expansionista televiziune nu sînt în măsură a le oferi vreodată publicului, exprimă, probabil, atîtul său suprem.

Surisul acesta l-am auzit, de pildă, mai deunăzi, odată cu inaugurarea ciclului „Etapă ale dramaturgiei originale românești”, organizat în cinstea împlinirii a 55 de ani de la fîurirea P.C.R. și a Congresului culturii și educației socialiste. Cine alțineva și-ar fi putut îngădui să prezinte publicului — și încă în distribuții de mare clasă — piesele de început ale anilor postbelici, piese însemnînd fiecare *ceva* în explorarea și stabilirea noilor moduri ale teatrului contemporan, drame și comedii ca *Anii negri*, *Citadela sfîrșimată*, *Arborele genealogic*, *Oamenii înving* sau *Ziariștii*. Explicate printr-un cuvînt introductiv al lui Radu Popescu, care — desenînd precis coordonatele în timp și spațiu ale operelor amintite (coordonate obligatorii pentru înțelegerea și judecarea acestui capitol de istorie teatrală) — a relevat încăleătura de inedit, precum și darul lor (cînd, cît și dacă l-au avut) de a crea ipoteze sau chiar drumuri noi, spectacolele în cauză au permis ascultătorului un contact altminteri imposibil cu un adevărat (deci mereu discutat și discutabil) univers teatral.

* Cu excepția ascultătorilor.

Surisul acesta l-am auzit, de asemeni, cu prilejul includerii în program a unei dramatizări după *Caleașca* de Prosper Merimee. Adaptată de Constanța Trifu, regizată de Mihai Zirra, unul dintre meșterii acestui gen, care — vai! — nu prilejuiește criticii, teoriei, esteticii, istoriografiei și altor îi teatrale nici 0,0001 la sută din glosele consacrate regiei vizibile, *Caleașca* ni-l readuce pe Ion Manu, adică pe unul dintre cei mai inteligenți actori ai anilor interbelici. Jovet subtil, Iancovescu mătășos, Manu a purtat și emanat spirit vreo cinci decenii la rînd: de aceea, apariția lui în programul radiodifuziunii ne-a sunat (poate, și pentru că actorul era el însuși un om al scrisului) ca reeditarea, post-mortem, a unor pagini uitate, de umorist ales.

De la o voce la alta

Avînd în fața auzului fonoteca amintită, mă gîndesc la nebănuitele posibilități de care dispune păstrătorii vocilor. Ne-am obișnuit cu apariția pe unde, din cînd în cînd, a cite unui Manolescu, a cite unui Băltăteanu, a cite unei doamne mari Bulandra sau Voiculescu. E foarte bine. E necesar, prețios și dătător de sugestii cu privire la arta actoricească a timpului trecut. Dar această extraordinară bibliotecă de glasuri numită Fonoteca poate fi utilizată și altfel decît prin scoaterea periodică din rafturi a operelor. Bucată cu bucată: ea poate fi transformată într-un instrument de cercetare, descoperire și înțelegere a istoriei teatrale (și nu numai teatrale), în semnificațiile ei sociale și spirituale.

Am în vedere, de pildă, o posibilă emisiune *Hamlet*, care să îngăduie observarea evoluției în materie de interpretare: de la vocile cele mai vechi, cu vastitate, tremolouri și retorică, pînă la actorul 1976, cu densitățile și intensitatea momentului. Ar fi, cred,

un prilej unic de urmărire a mersului epocii, nu numai pe plan strict actoricesc, dar și pe acela, pasionant pentru toată lumea, al modului general de exprimare. Al *stilului* uman, adică. Deoarece prin mijlocirea glasurilor actoricești, vom avea privilegiul de a urmări dezvoltarea mentalității, stării psihologice, tonului și timbrului, din deceniu în deceniu. Într-un fel se spunea „a fi sau a nu fi?” în 1934, într-alt fel în anii războiului mondial și, iarăși, într-alt fel, astăzi.

Să mergem mai departe cu exemplificarea dorințelor? O evoluție a *te iubesc*-ului prin intermediul Julietelor și al numeroșilor Romeo din Fonotecă sau mersul în timp al lui Cațaveneu ar fi, dacă nu greșim, sonde unice în istorie.

Debuturi

Cu toate că n-avem la îndemână statisticele virtuale, credem a nu greși afirmând că, dintre toate scenele existente, „Teatrul radiofonic” este aceea care lansează, an de an, cel mai mare număr de începători într-ale dramaturgiei. Și poate că într-o zi

vom putea citi, nu fără tresăriri, lista (palmares!) autorilor tineri (sau chiar bătrâni) cărora microfonul le-a acordat prima șansă de afirmare.

Printre aceștia se cuvine să vorbim și despre Rodica Padina. Cunoscută pînă acum ca autoare de romane polițiste, Rodica Padina se dezvăluie, prin piesa *Fericirea celui-lalt* (în regia precisă a lui Dan Puican și interpretarea solidă a lui Ștefan Iordache, Valeria Seciu, Irina Răchiteanu-Șirianu, Mihaela Dumbravă, Silviu Stănculescu), în chip de dramaturg cu vocație și autenticitate. Spun *cu vocație*, gîndindu-mă la facultatea autoarei de a crea dialog. Dialog — trebuie precizat — de teatru, adică în neîncetată contradicție și mișcare, ivit din acțiune și stîrnind-o. Un dialog limpede, net, tăios, cu adresă și cu o nu prea des întîlnită putere de a defini bărbații (ca bărbați) și femeile (ca femei), din drama terestră, dar nu pedestră, *Fericirea celui-lalt*. Și spun *autenticitate*, deoarece Rodica Padina — departe de a fugi, sub influențe „M.L.F.-iste”, de huliul „specific feminin” — își extrage piesa din trăirea și înțelegerea sa, dintr-o bună și nedeștată „subiectivitate”, dintr-o atentă și suspinată-ironico-tonică observare a relației bărbat-femeie.

M. Alexandru

Luni, 10 mai, a avut loc, în sala Studio a Teatrului „Nottara”, premiera spectacolului de poezie românească și muzică folk „Graiul pămîntului”, în scenariul și regia lui Al. Ciprian și scenografia Lidiei Radian. S-au recitat piese de valoare ale tezaurului folcloric și ale poeziei noastre clasice și contemporane (Eminescu, Arghezi, Coșbuc, Goga, Șt. O. Iosif, V. Voiculescu, Ion Barbu, Camil Petrescu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Dumitru Popescu, Adrian Păunescu și alții).

Spectacolul a lăsat totuși impresia de improvizație. Aceasta s-a datorat mai ales scenariului lipsit de organizarea pe care trebuia să i-o acorde unitatea de idee și de sentiment. Nu s-a urmă-

„Graiul pămîntului”

rit o întropatie prin poem, înțeles ca vehicul al creșterii sentimentului patriotic, ci ne-a întîmpinat mai degrabă o organizare a textelor exteroară, pe criteriile istoriei literare. Grupajele de actori, ieșirile și intrările inițiate de o regie neinspirată rupeau și ele ritmurile pe care le mai păstrau poemele de mai largă întindere. Scenografia, redusă la glijă cu implicații simbolice (semnul soarelui lăsat pe www.cineglobe.ro pe o

coloană masivă), invita la sobrietate și mișcare ritualică, care, din păcate, nu s-au realizat. Ne rămîne să menționăm, din numeroasa distribuție, cîteva, totuși, bune interpretări: Gilda Marinescu, care a interpretat poemul *Ionică* de V. Voiculescu, și Melania Cirje, care a recitat *După melci* de Ion Barbu. De asemeni, notăm și cîteva semne de dăruire și seriozitate în spectacol la Adrian Mazarache, Ștefan Sileanu și Ruxandra Sireteanu.

Compozițiile folk ale lui Mircea Bodolan și ale Cătălinei Anastasiu au fost destul de monotone, slujite de voci și chitare încă neșigure, necultivate.

C. R. M.